

Eesti maalamba kasutamine
alvarite taastamisel ja tema
genofondi säilitamine

KIK projekti 5661 rahastatava koolituse materjalid

Lammas jõudis Eestisse koos inimesega, koduloomana, metsikuid lambaid meie karmi kliimaga aladel ei elanud.

Lamba metsikud esivanemad **mouflonid** on pärit Lähis-Idast, kust nad siis koos inimesega II aastatuhandel eKr Läänemere äärde välja jõudsid.

Meie kõige vanem lammas on **maalammas**. Mitte sellepärast, et ta elab maal, linnas lambad ju niikuinii ei ela, vaid sellepärast, et loomade tõuaretuses tähendab sõna „maa“ kohalikku ehk aborigeenset tõugu looma.

Põhja-Euroopa maalambad kuuluvad lühisabalammaste perekonda ja on üksteisega välimuselt sarnased.

Soome maalammas

Rootsi maalammas

Vanal, talude ja mõisate ajal, olid maalambad **talupojalambad**: väikest kasvu, jämeda villaga, lühikese saba ja peenikeste jalgadega musta, halli ja valget värvi.

Nad olid hea iseloomuga, leplikud, kuulekad ja vastupidavad hea sigivusega ja lihtsasti peetavad loomad.

Mõisates peeti välismaiseid peene villaga **tõulambaid**, hiljem lihalambaid ja lõpuks liha-villalambaid, kellelt saadi nii head villa kui ka liha. Mõisa lambaid ristati kohalike talupojalammastega, mistõttu paranesid maalamba villa- ja lihatoodang. Samas jäi maalammastest ikka maalambaks.

Meriino tõugu villalammast

Suffolki tõugu lihalammast

Jämevillased maalambad taludes, peenvillased kultuurtõud mõisates ning välismaalt sisse toodud tõulambad olid aluseks Eesti oma kultuurtõugude aretamisele. Nendeks said **eesti tumedapealine ja eesti valgepealine lammas**. Maalammast omaette tõuks ei loetud.

Eesti tumedapealised ja eesti valgepealised lambad

Vaatamata sellele oli siis ja on praegu eesti maalammas olemas.

Milline ta siis on, see meie oma põlislammas ehk nipsaba?

Maalambad on väikest kasvu, neil on peenikesed jalad ja kerge keha.

Maalammaste pea ja jalad on paljad, kaetud ainult läikivate karvade, mitte villaga.

Neil on lühike kolmnurkne saba ja luipu laudjas. Nad on nõtked, kiired ja head hüppajad.

Maalambad on hästi kohanenud meie looduse, maastiku ja kliimaga. Nad on vähenõudlikud loomad ja vastupidavad nii haigustele kui parasiitidele. Neid võib pidada aasta ringi väljas.

Nad on sõbralikud ja uudishimulikud toredad loomad.

Maalamaste jääradel on suured kõverad sarved. Ka uttedel võivad sarved olla.

Mõnedel lammastel on alles tilbad, mis asuvad kaela all ja on villaga kaetud.

Maalamaste vill on kahekihiline: vastu nahka on neil peene kiuga tihe lainjas alusvill, selle peal jämedama kiuga lokkis läikiv pealisvill. Pealisvill kaitseb alusvilla märjakssaamise eest.

Vihm, lumi ja külm lambaid ei mõjuta, oma villakasuka alla on neil alati soe ja kuiv.

Maalambaid on mitut erinevat värvi:
musti ja valgeid, halle, beeže ja pruune, kirjusid, ühevärvilisi ja
laigulisi.

Villa kasvades ja lamba
vananedes muutub ka villa värv.

Iga sündiv tall on ise
värvi, ükski pole teisega
sarnane!

Maalambad on viljakad, tallesid on enamasti kaks või kolm. Nad on head emad, kes kaitsevad oma tallesid ja hoolitsevad nende eest.

Poegimise ja tallede üleskasvatamisega saavad maalambad kenasti ise hakkama.

Maalammas on villalammas. Maalamba vill meeldib käsitöölisele, seda on hea kraasida, kedrata ja viltida.

Maalamba villast saab ka ilma värvimata ilusat lõnga kudumiseks, heiet ja villaloori.

Maalammas on kasukalammas. Lambanahast saab sooja ja vastupidava kasuka, aga ka sussid ja kindad külmaks talveks.

Maalamba nahk on õhuke ja elastne, seda on kerge töödelda ja õmmelda.

Maalammas on lihalammas. Maalammas kasvab aeglaselt, tema liha on teistsugune kui kiire kasvuga lihalambal.

Maalamba lihal ei ole „kasukamaitset“, see on õrn, tervislik ja väga maitsev.

Maalammas on maastikuhoolduslammas. Talle sobivad eri tüüpi rohumaad, aga kõige paremini pool-looduslikud kooslused, eriti liigirikkad alvarid ehk loopealsed.

Maalammas saab hakkama ka sellistel karjamaadel, mis hobustele, veistele ja tõuloomadele ei sobi.

Maalammas on lemmiklammas. Ta on armas, sõbralik ja uudishimulik loom. Ta ei ole väga suur, aga on väga ilus. Ta on leplik nii teiste loomade kui elutingimuste suhtes.

Ta tuleb alati vaatama, kas tulijal on tema jaoks leivatükk taskus!

Maalammas on kasulik lammas. Ta on universaalne loom, kõik, mis ta meile annab, on võrdset hästi kasutatav.

Tõulambad on aretatud liha, villa, karusnaha või piima tootmiseks ja on seetõttu palju nõrgemad ning ei saa enam looduses hästi hakkama. Maalambaga seda muret ei ole!

Kuigi eesti maalammas ei ole Eestis ametlikult tunnustatud tõug, on ta olemas. Maalambad erinevad geneetiliselt kultuurtõugudest ning seega on tegu vana kohaliku tõu ehk põlistõuga.

Väga oluline on hoida alles tema iidset geeni ehk säilitada eesti maalamba genofond!

Eestis on maalambal neli asurkonda: Kihnu, Ruhnu, Saare ja Hiiu. Neil saartel on säilinud kõige rohkem maalambaid, kes kõik on üksteisest nii välimuselt kui geneetiliselt erinevad.

Maalambaid on vähe alles jäänud, sellepärast on iga loom väärtuslik!

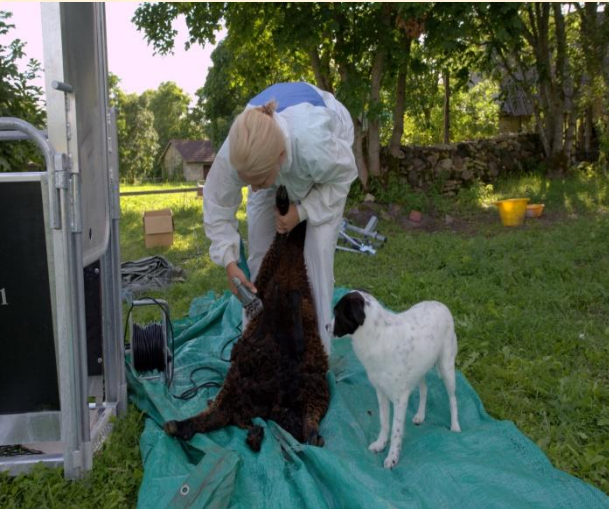
Maalammas kui põlistõug tuleb päästa väljasuremisest ning säilitada tema genofond ehk maalammade geenide kogum.

Ohustatud põlistõuge peetakse väärtuslikuks kogu Euroopas. Ka Eesti riik on võtnud kohustuse põlistõuge kaitsta ja säilitada.

Miks on maalammast kaitset ja säilitamist vajav väärtuslik loom?

- Sest ta on Eesti aladel tuhandeid aastaid koos inimesega elanud.
- Ta on tugevasti seotud meie looduse, kultuuri ja pärimusega.
- Ta on meie pärandkultuuri ja traditsioonilise talumajapidamise osa.
- Sest teda on Eestis väga vähe järele jäänud.

Tänu maalambale on alles traditsiooniline maahoodus, niitmine ja karjatamine, käsitöö, toiduvalmistamine ning sellega seotud tööriistad ja töövõtted.

Maalammaste pidamine oli ja on elustiil!

Kui sa liigud ringi mööda Eestit ja näed kuskil lambakarja, siis vaata, kas tunned eesti maalamba ära!

